

άρθρο του κ. Κωνσταντίνου Ρίζου
Προέδρου Ελεγκτικού Συνεδρίου ε.τ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΓΙΑ ΕΠΙΛΥΣΗ

Προμηθευτής ετοιμών ενδυμάτων παρέδωσε σε κατάσταση λιανικής πώλησης εμπόρευμα, φερόμενο ως κακής ποιότητας, αρνείται δε να δεχθεί την πρόταση του καταστημάτωνάρχη για επιστροφή του κακού εμπορεύματος και αναστροφή της πώλησης, ισχυριζόμενος ότι το αποσταλέν εμπόρευμά του δεν είναι διάφορο από εκείνο, που ο καταστημάτωνάρχης συνήθιζε να προμηθεύεται.

Ο τελευταίος αντιτείνει ότι οι ισχυρισμοί του προμηθευτή είναι προσχηματικοί.

Διστάζει όμως να φέρει την υπόθεση στα δικαστήρια, παρά τη ζημία που υποστηρίζει ότι υφίσταται. Και τούτο, διότι σκέπτεται - μεταξύ των άλλων - τη μακροχρόνια διαδικασία και την ψυχική ταλαιπωρία, που θα υποστεί, αλλά και την εχθρότητα του προμηθευτή, που μέχρι πρόσφατα η συνεργασία μαζί του ήταν αρμονική και αμοιβαίως επωφελής. Θα υποστεί λοιπόν τη ζημιά; Θα προσπαθήσει να πωλήσει «το κακό» εμπόρευμα στην πελατεία του σε θάρος του καλού ονόματος του καταστήματός του;

Ή μήπως η λύση βρίσκεται στη διαμεσολάβηση; ...

Η διαμεσολάβηση είναι μια διαδικασία επίλυσης διαφορών, στην οποία ένας ανεξάρτητος τρίτος, ο διαμεσολαβητής, βοηθά τα εμπλεκόμενα μέρη στην επίτευξη μιας αμοιβαία ικανοποιητικής λύσεως στην υπόθεσή τους. Πρόκειται για μια τεχνική, σχεδιασμένη ειδικά στο να φέρει τα αντίπαλα μέρη σε ένα φιλικό διακανονισμό, ώστε να αποφύγουν την πολυδάπανη, χρονοβόρα και με αβέβαιο αποτέλεσμα, τυπικά διεκδικητική, δικαστική διαδικασία.

Ο Διαμεσολαβητής είναι κατάλληλα εκπαιδευμένος για να οδηγήσει τα μέρη να λύσουν τη διαφορά τους, μεταξύ τους, ελεύθερα χωρίς δικονομικές αγκυλοπτήσεις, κατά τρόπο, που να εξυπηρετούνται τα συμφέροντά τους αμοιβαίως, διαφυλάσσοντας συγχρόνως και τις οικονομικές τους σχέσεις.

Στη διαδικασία αυτή τα μέρη αυτοδυσμεύονται να διαμορφώσουν μια τελική συμφωνία, στην οποία ελεύθερα θα καταλήξουν, ώστε να λάβει οριστικό τέλος η διαφορά τους. Η διαμεσολάβηση επομένως, με τη φύση της και εξ ορισμού, δεν μπορεί να είναι εξαναγκαστική. Τούτο σημαίνει, ότι δεν νοείται διάταξη νόμου, που να καθιστά υποχρεωτική τη διαμεσολάβηση, αφού αυτή θέλει να είναι προίον και μόνο της ελεύθερης πρωτοβουλίας των ενδιαφερομένων.

Η διεξαγωγή της διαμεσολάβησης κατά κανόνα αρχίζει με μια από κοινού συνάντηση των δύο πλευρών με τον Διαμεσολαβητή, χωρίς ή με την παρουσία δικηγόρων.

Ο Διαμεσολαβητής καθιστά στα μέρη σαφή τα χαρακτηριστικά στοιχεία της διαμεσολάβησης και ζητεί από αυτά ή τους δικηγόρους τους να του εκθέσουν τη διαφορά τους και να του δώσουν όποια κρίνουν εκείνα σημαντικά αποδεικτικά στοιχεία που θα

τον βοηθήσουν στο έργο του. Μετά από την πρώτη αυτή κοινή συνάντηση, ο διαμεσολαβητής αρχίζει τις κατ' ιδίαν συναντήσεις με καθένα από τα μέρη, αναζητώντας την καλύτερη και για τις δύο πλευρές λύση.

Οι συναντήσεις αυτές συνεχίζονται, είτε, μέχρις ότου εξευρεθεί ικανοποιητικός και για τα δύο μέρη συμβιβασμός, είτε, μέχρις ότου καταστεί πρόδηλο, ότι τα μέρη δεν μπορούν να συμφωνήσουν.

Η διαδικασία της διαμεσολάβησης ανήκει στην ιδιωτική πρωτοβουλία και είναι εμπιστευτική. Δεν τηρούνται πρακτικά ή άλλοι τρόποι δημοσιότητας. Και αν ακόμη, κατά απαίτηση των μερών, ήθελε τηρηθούν πρακτικά, μετά την ολοκλήρωση ή την ματαίωση της διαμεσολάβησης, αυτά καταστρέφονται. Αλλά ούτε και άλλο στοιχείο από τη διαμεσολάβηση παραμένει στο φάκελο της υπόθεσης: όσα δε τυχόν προσκομίστηκαν από τα μέρη, επιστρέφονται σε αυτά, με πρωτόκολλο παραδόσεως και παραλαβής. Ούτε και οποιαδήποτε άλλα στοιχεία, καθ' οποιονδήποτε τρόπο μπορούν να χρησιμεύσουν ως μέσα αποδείξεως, σε περίπτωση μη επίτευξης διαμεσολαβητικής συμφωνίας και τυχόν προσφυγής των διαδίκων στα δικαστήρια, ή στη διαιτησία.

Η αρχή της μυστικότητας στη διαμεσολάβηση εμποδίζει και τον διαμεσολαβητή ακόμη, να αποκαλύψει τις προς αυτόν εκ-

μυστηρεύσεις των μερών. Τούτο δε, για να αποτραπεί το ενδεχόμενο εκμετάλλευσης της σχετικής διαδικασίας από το δίβουλο μέρος, σε περίπτωση σκόπιμης ματαιώσης της διαμεσολάβησης και προσφυγής στα δικαστήρια.

Αν επιτρεπόταν το αντίθετο, θα ακύρωνε τον ίδιο τον θεσμό, αφού θα αναιρούσε την αρχή της εμπιστοσύνης, χωρίς την οποία η διαμεσολάβηση δεν μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Τούτο βεβαίως σημαίνει, ότι, όταν κάποιος αποφασίσει να ακολουθήσει τη διαδικασία της διαμεσολάβησης, πρέπει να είναι διατεθειμένος να προσεγγίσει τη διαφορά με συναινετική διάθεση και καλή πίστη· να εγκαταλείψει δηλαδή την αντιπαλότητα και να είναι έτοιμος για αμοιβαίες καλόπιστες παραχωρήσεις, διατεθειμένος να λάβει υπόψη του και τα συμφέροντα της άλλης πλευράς και να μοιραστεί όχι μόνο τα οφέλη από το διακανονισμό, που θα ακολουθήσει, αλλά και κάποιες ζημίες, που θα προκύψουν, και ιδίως αυτές. Στο ίδιο μήκος κύματος οφείλουν να είναι συντονισμένοι και οι συνήγοροι των μερών, πρόθυμοι να βοηθήσουν το διαμεσολαβητή στο έργο του και όχι να τον υπονομεύσουν, υποδαυλίζοντας την εύλογη αρχικά υπάρχουσα δυσπιστία και επιφυλακτικότητα των ενδιαφερομένων.

Στη δίκη, σε αντίθεση προς τη διαμεσολάβηση, κάθε μέρος οχυρώνεται στα σημεία, που θεωρεί εκείνο δίκαια και προετοιμάζεται με τη συμπάρσταση του συνηγόρου του να τα υπερασπισθεί, χρησιμοποιώντας όλα τα διαδικαστικά μέσα, έστω και κατά κατάχρηση, ώστε να επικρατήσει του αντιπάλου του. Οι συνήγοροι των μερών, συχνά, συμπλέουν ή το χειρότερο υποδαυλίζουν τη μαχητικότητα των πελατών τους. Το δικαστήριο με τη σειρά του επιλύει τη διαφορά, βάσει των δεδομένων που έχει ενώπιόν του και μάλιστα μόνον, όσων προσκομίστηκαν σύμφωνα με τους τυπικούς δικονομικούς κανόνες, αποδίδοντας τυπική δικαιοσύνη. Επόμενο είναι, στις περιπτώσεις αυτές, και ο νικητής ακόμη διάδικος, να έχει παράπονα, διότι δεν του αποδόθηκε ό,τι προσδοκούσε, αλλά και ο ηττημένος, να στρέφεται ενάντια σε όλο το δικαστικό σύστημα της χώρας του, που δεν αποδείχθηκε ικανό να διαγνώσει την αλήθεια των δικών του ισχυρισμών και να απονεμίσει ουσιαστική δικαιοσύνη.

Στη διαμεσολάβηση τα πράγματα είναι εντελώς διαφορετικά. Εδώ, ο στόχος δεν είναι η εξόντωση του αντιπάλου, αλλά η προσπάθεια επίλυσης της διαφοράς, με κατανόηση και των αξιώσεων του άλλου μέρους, ώστε μετά το πέρας της διαδικασίας να μη νιώθει κανείς ηττημένος, αλλά μάλλον ικανοποιημένος, γιατί πέτυχε, τηρουμένων, βεβαίως, των αναλογιών, το δυνατό καλύτερο, με τις λιγότερες ζημιές. Και το σπουδαιότερο χωρίς την πικρία ότι αδικήθηκε, είτε διότι ο δικαστής έσφαλε στην κρίση του, είτε, διότι ο συνήγορος του δεν απέδωσε ικανοποιητικά, **είτε ..., είτε ...**

Δεν προκαλεί πόνο η διαμεσολάβηση, γιατί δεν «κόβει» τη διαφορά με τη σπάθη της δικαιοσύνης, όπως συμβαίνει με την απόφαση του δικαστηρίου, αλλά με μία συμφωνία των μερών, που είναι αποτέλεσμα της δικής τους στάθμισης συμφερόντων. Ο Διαμεσολαβητής δεν αποφαινεται, ποιος έχει δίκαιο ή άδικο. Δεν υποχρεώνει με τις προτάσεις του. Δεν επιβάλλει λύσεις. Είναι εκπαιδευμένος κατάλληλα να απαλύνει τις εχθρικές συμπεριφορές των αντιπάλων μερών και να αίρει τις μεταξύ τους παρεξηγήσεις· συγχρόνως δε να κατευθύνει και να οδηγήσει την όλη διαδικασία σε αίσιο διακανονισμό της διαφοράς.

Ο Διαμεσολαβητής καθήκον έχει να διευκολύνει τα μέρη να προσεγγίσουν τις καταστάσεις και τα γεγονότα, που τους χωρίζουν, ή που φέρονται ως αιτίες ή αφορμές της διάστασής τους, από την πλευρά εκείνη, που τα μέρη συχνά αρνούνταν να πλησιάσουν· και να τα οδηγήσει σε μια άλλη θεώρηση της όλης διαφοράς, που η πικρία και τα παράπονά τους και πολλές φορές, ο συσσωρευμένος θυμός τους και το πείσμα τους, δεν τους επέτρεπε να ιδούν μέχρι τώρα.

Η έλλειψη δικονομικών περιορισμών, η μυστικότητα της διαδικασίας, η ελευθερία των μερών στη διαχείριση της διεξαγωγής της και η απουσία της αντιδικίας, οδηγούν στο διακανονισμό της διαφοράς, τις περισσότερες φορές, την ίδια ημέρα και χαίρονται και τα ίδια τα μέρη γι' αυτό, γιατί είναι καθαρά δικό τους επίτευγμα. Ιδίως χαίρονται, διότι με αυτόν τον τρόπο αφήνουν πίσω την αντιδικία τους, αποφεύγουν την αναμόχλευση παραπόνων και παθών και προχωρούν δημιουργικά στη λύση των διαφορών τους.

Στη διαμεσολάβηση, εφόσον η επίλυση της διαφοράς ανήκει στην πρωτοβουλία των μερών, επόμενο είναι ότι αυτά μπορούν να διαμορφώνουν το περιεχόμενο της τελικής συμφωνίας τους, κατά βούληση, χωρίς να δεσμεύονται από δικονομικούς

κανόνες, ή να εξαρτώνται από τους περιορισμούς κάποιας δικαστικής απόφασης.

Τα μέρη έχουν την ευχέρεια στο διακανονισμό του αντικειμένου της αντιδικίας τους να περιλάβουν και άλλα ζητήματα που να αφορούν τις οικονομικές τους σχέσεις, ή σχέσεις μελλοντικής συνεργασίας τους που λίγο ή καθόλου μπορεί να έχουν σχέση με την ανακύψασα διαφορά τους.

Ευχέρειες δηλαδή και δυνατότητες, που δεν τις έχουν οι διάδικοι στις περιπτώσεις που η υπόθεσή τους ήθελε κριθεί από δικαστήριο ή τη διαιτησία.

Υπάρχει βεβαίως και η περίπτωση η διαμεσολάβηση να μην ευδοκιμήσει, να μη φέρει αποτέλεσμα. Και υπ' αυτή, όμως, την εκδοχή η προσπάθειά τους δεν έγινε μάταια.

Η σχετική διαδικασία, αν μη τι άλλο, έφερε τα αντίπαλα μέρη πιο κοντά, σε μια φιλική προσέγγιση των προβλημάτων της διαφοράς τους, και ιδίως στις πραγματικές αιτίες και συνέπειες που τη δημιούργησαν. Γεγονότα δηλαδή, που θα μειώσουν την διεκδικητική συμπεριφορά των διαδίκων σε ενδεχόμενη προσφυγή τους σε δίκη ή διαιτησία.

Η εμπειρία έχει δείξει, ότι μετά την εγκατάλειψη από τα μέρη της διαμεσολάβησης και την προσφυγή τους στα δικαστήρια, τα εγγενή μειονεκτήματα της δίκης, ως λ.χ. τα της υπεράσπισης έξοδα, η αναβλητικότητα και η μεγάλη καθυστέρηση στην πρόοδο της διαδικασίας, η αμβιβολία ως προς την έκβαση της δίκης, γρήγορα γίνονται αφόρητα στα μέρη, που έχουν γνωρίσει προηγουμένως τα πλεονεκτήματα της διαμεσολάβησης και τα οδηγούν και πάλι στη διαδικασία της για να λυθεί η διαφορά τους το ταχύτερο δυνατό. Και τούτο, διότι τα πλεονεκτήματα της διαμεσολάβησης είναι αξεπέραστα.

Πέραν του γεγονότος, ότι η διαμεσολάβηση είναι δυνατόν να γίνει εφελτήριο και για άλλες εναλλακτικές λύσεις, απλούστερες ή πιο εξειδικευμένες, που να εξυπηρετούν μεν τις συγκεκριμένες απαιτή-

Το γεγονός, επομένως, ότι η απλή και αμιγής διαδικασία της διαμεσολάβησης εξοικονομεί σοβαρά τις δικαστικές δαπάνες, σε αντίθεση με την διαιτησία ή τη διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων, όπου η επιβάρυνση των εξόδων είναι σημαντική και πολλές φορές μη αντιμετωπίσιμη, ότι η ταχύτητα της διαδικασίας της διαμεσολάβησης δίνει άμεση ανακούφιση στις επαγγελματικές εκκρεμότητες και στο άγχος που δημιουργεί μια αντιδικία, ότι αποφεύγονται οι άγονες, πολλές φορές απαράδεκτες μακρές αναβολές και καθυστερήσεις της δημόσιας δίκης και αποτρέπεται η πικρία της ήττας, αλλά και οι εχθρότητες που η δικαστική διαδικασία συνεπάγεται, και τέλος, ότι η επίλυση της διαφοράς επέρχεται με την αμοιβαία συναίνεση των ενδιαφερομένων, ίσως είναι λόγοι επαρκείς για αυτούς, ώστε να καταφύγουν στη συνδρομή της διαμεσολάβησης.

Ο θεσμός αυτός προσφέρει ιδιαίτερα στην κοινωνική ειρήνη, διότι δεν διακόπτει σχέσεις επιχειρηματικές, αλλά αντίθετα τις διατηρεί για το καλό της όλης οικονομίας, δεν χωρίζει συγγενικούς ή φιλικούς δεσμούς, αλλά αντίθετως τους διαφυλάσσει, δεν διχάζει, αλλά ενώνει και οδηγεί σε δημιουργική, ειρηνική συνύπαρξη.

σεις των διαδίκων, χωρίς όμως να τα εξαναγκάζουν να προσφύγουν στη χρονοβόρο διαδικασία των δικαστηρίων.

Να συμφωνήσουν, λ.χ. να δεχθούν ως λύση της διένεξής τους, το πόρισμα ενός ή τριών ειδικών εμπειρογνομόνων, ή να λύσουν τις διαφορές τους χωρίς τη βοήθεια του διαμεσολαβητή, με συμβολαιογραφική συμφωνία, που να περιάπτεται τον τύπο της εκτελέσεως, ή ακόμη και άλλες παραλλαγές που ήθελαν τα ίδια τα μέρη προκρίνει.

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, οι όροι της τελικής συμφωνίας, πρέπει να είναι απλοί και σαφείς, ώστε να μη δημιουργούν αμφιβολίες ή παρερμηνείες, ο δε διαμεσολαβητής ή, συνήθως, οι παριστάμενοι δικηγόροι, θα πρέπει να βεβαιωθούν ότι όλα τα στοιχεία της προφορικής συμφωνίας μεταφέρθηκαν σε γραπτό κείμενο, αφού έγιναν προηγουμένως εντελώς κατανοητά από τους ενδιαφερομένους.

Η δυνατότητα, που έχουν τα μέρη να λύνουν τις διαφορές τους με τη διαμεσολάβηση, μόνα τους, απλώς και μόνο με τη βοήθεια του Διαμεσολαβητή, καθιστά το θεσμό ιδιαίτερα ελκυστικό. Παραλλαγές της διαμεσολάβησης, με υποχρεωτική παράσταση δικηγόρων, ή διαμεσολάβηση αποκλειστικά από δικηγόρο διαμεσολαβητή, νοθεύουν την εύπλαστη και ελαστική διαδικασία της διαμεσολάβησης και οδηγούν τον όλο θεσμό σε μια εκφυλιστική τυπικότητα, που ακριβώς η ιδέα και ο θεσμός της διαμεσολάβησης ήθελε να αποφύγει.

Βέβαια οι παραλλαγές αυτές έχουν μία και μόνη αιτιολογία, να προσελκύσουν το ενδιαφέρον του δικηγορικού κόσμου και να αποτρέψει την τυχόν υπονόμευση του θεσμού εκ μέρους του.

Παρά ταύτα, γίνεται δεκτό, ότι η παράσταση δικηγόρων είναι πολλές φορές αναγκαία στη διαμεσολάβηση. Αποβαίνει όμως δυσανεκτική, όταν από θεσμικές διατάξεις επιβάλλεται και καθίσταται υποχρεωτική.